

נצבים

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ונ' כל איש ישראל (כט, א).

צריף לבאר משמעות הלשון 'אתם נצבים'. גם יש לדקדק כמו שהקשה בדברי בינה, על פי מה שאמרו חז"ל שכל מקום שנאמר 'נצבים' משמע לשון ריב, כפי שמצינו אצל דתן ואבירם (נדרים סד, ב. תנחומא קרח ג, ועין עוד במדבר כב, כב, איוב א, ו וברש"י), ואם כן יש להבין איזה בחינת ריב יש כאן.

ונפתח בדברי כ"ק אאמו"ר וצללה"ה (קדושת חלקת יהושע לראש השנה מד, ב), דאיתא 'אתם נצבים' אתם אותיות אמת (לקט יושר ראש השנה, דגל מחנה אפרים כאן), ובאר על פי דברי החדושי הרי"ם וצללה"ה שפרש אומרים ז"ל (ראש השנה יא, א) בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים, שבראש השנה הוא זמן מסגל להנקה הפנימית לצאת מבית האסורים. ולפי זה באר הענין, כי על ידי תנועה של אמת אפשר לבקע כל העולמות, ויכולים להעלות כל התפלות, וזהו ביחוד על ידי שמתגלה נקדה הפנימית, שנקבע יותר בלב, שעל ידי זה מתחזק ביותר מדת האמת. ועל כן בראש השנה שמתגלה נקדה הפנימית, יכולים על ידי זה להעלות כל התפלות הנדחות. וזהו 'אתם נצבים היום', היום רומז לראש השנה

(על פי זוהר ח"ג רלא, א), על ידי מדת אמת המתגלה ביום ראש השנה, שבו מתגלה הנקדה הפנימית, על ידי זה 'כלכם לפני ה' אלקיכם', נתעלה הכל לרצון לפני ה' אלקיכם. ובזה מרמז עוד, שעל ידי שיצא יוסף ומתגלה הנקדה הפנימית, על ידי זה יוצא הכל מבית האסורים, הינו כל מה שנשבה הכל מחזור להקדשה על ידי תנועה של אמת, עד כאן דברי קדשו.

על ידי אחדות זוכים למידת האמת המעוררת חסדי ה'

ובאור דבריו הקדושים וכיצד הוא הדרך להחזיק במדת האמת, הוא כדאיתא על דרך זה בספר הקדוש ישמח ישראל (אות ב ד"ה ואפשר), שכתב על פי מאמר חז"ל (שבת קד, א) קשטא קאי שקרא לא קאי, הינו כי על ידי מדת האמת יש לו היות והתיצבות לפני ה' שהוא ה' אלוקים אמת, ולהמשך עליו החיות מאתו יתברך. וזהו 'אתם נצבים היום', 'אתם' הוא אותיות אמת ו'היום' הינו ראש השנה, שעל ידי אמת יוכל להיות לו התיצבות ביום הדין. והעצה היעוצה להשיג מדת אמת היא 'כלכם', שיכלל ויקשר עצמו בהכלל-ישראל שהם בני אל חי זרע אמת, וכמאמר הכתוב (צפניה ג, יג) "שארית ישראל לא

יעשו עולה ולא ידברו כזב", 'שארית ישראל' הוא החלק-יעקב המשרש בכל איש מ'ישראל, ועל ידי ההתפללות בהכלל-ישראל, מתעורר ומתגלה זה החלק ומדת האמת. וזהו מה שאמר אאמו"ר זצלה"ה, שעל ידי שנתגדל מדת האמת על ידי גלוי הנקדה הפנימית, עולים לרצון כל התפללות.

ובזה נבוא לבאר הכתוב לפי דרכנו מהו לשון 'נצבים', וגם לבאר דברי בעל הטורים שכתב 'אתם נצבים' כדרך שנאמר "ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות יט, יז), ויש לבאר השכיכות ביניהם. דהנה גם שם יש לדרקק הלשון 'ויתיצבו' שנאמר בקבלת התורה שמשמעו ענין ריב וטענות. רק הענין הוא, כי באמת היה שם חשש שחס ושלום לא יקבלו ישראל את התורה, ולכן אמר הקדוש ברוך הוא אם אתם מקבלים את התורה מוטב וכו', וכמאמר חז"ל בתחלה יראה ולבסוף שקטה (שבת פח, א), אך נצלו מזה על ידי שהתיצבותם היתה כאיש אחד בלב אחד, כי באמת אלו היו באים כל אחד בפני עצמו להתיצב היו יכולים לפל בבחינת ריב ומדון כנזכר, אך בזה שהיו נצבים כלם יחד באחדות גמור, וכללות ישראל הם תמיד בבחינת טוב גמור, לכן נעשה התיצבותם טוב גמור, וקבלו את התורה מרצון.

ועל דרך זה הוא גם כאן, דכתיב 'אתם נצבים' דהיה שייך להיות ענין ריב וטענות, וכמאמר חז"ל (תנחומא א) לפי

שמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים כו' מיד חרדו ואמרו מי יוכל לעמד באלו, אך בזה שהיה התיצבותם באחדות כדרך שנאמר בקבלת התורה 'כאיש אחד בלב אחד', וכדכתיב כאן 'כל איש ישראל', על ידי כן נצלו מזה ונעשה התיצבותם כלו טוב. וזהו דאיתא במדרש שם שאמר להם משה שכאשר יהיו באחדות אין להם להתיראות מהיסורים אלא אדרבה על ידם יהיה להם עמידה ותקומה, אימתי בזמן שתהיו כלכם אגדה אחת, שנאמר (דברים ד, ד) "חיים כלכם היום", בנהג שבעולם אם נוטל אדם אגדה של קנים שמא יכול לשברן בכת אחת וכו'.

והנה זהו גם העצה היעוצה בראש השנה להנצל מן הדינים, ד'היום' הוא ראש השנה, והעצה היא להיות באחדות. וזהו שאמרו חז"ל (ראש השנה יח, א) שבראש השנה כלן נסקרין בסקירה אחת, שבאו חז"ל לרמז בזה, שהעצה לזכות בדין היא על ידי שיהיו באחדות והתפללות, ועל ידי זה יעוררו אצלם מדת האמת על ידי הנקדה הפנימית המתעוררת על ידי התפללות ישראל, ועל ידי זה ימשך חסד ה' עליהם. וזהו שאמר הפיטן (תחינת ונתנה תוקף) 'ויכון בחדסד כסאך ותשב עליו באמת', שלכאורה מדת החסד ומדת האמת סותרים זה את זה, אך הכונה שעל ידי מדת האמת אצל בני ישראל, מעוררים על ידי זה שיתנהג העולם במדת החסד.

בן נזכה לעורר אצלנו מדת אמת, ולקבל חסד ה' בשנה הבאה עלינו לטובה, אמן בן יהי רצון:

אתם נצבים היום בלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושמריכם כל איש ישראל וגו' (כט, א).

באור החיים הקדוש דקדק, דאחר שאמר הכתוב 'בלכם' מה היה צריך לפרט שוב 'ראשיכם שבטיכם כו'.

ובמדרש תנחומא (ריש פרשה זו) איתא, 'אתם נצבים היום', למה נסמכה פרשת זו לפרשת קללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים שנאמרו בפרשה זו חוץ ממ"ט שנאמרו בתורת כהנים, מיד הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמד באלו, מיד קרא אותן משה והיה מפסין וכו', וכך אמר להם משה לישראל, אף על פי שהיסורין הללו באין עליכם יש להם צמידה, לכך נאמר 'אתם נצבים היום'. ויש לשאל, דלכאורה דברי משה אינם פיוס כל כך, ויותר ראוי היה לפסין על ידי שיתן להם עצה איך ינצלו מהיסורין הללו לגמרי.

שלימות התפילה בציבור - כשהאחד מרגיש את צרכי חבריו

ויש לבאר, דנודע מה שאמרו חז"ל (ברכות ח, א) "ואני תפילתי לך ה' עת רצון"

(תהלים סט, יד) אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין, דבעת שמתאספים הצבור יחד להתפלל נעשה רשם גדול בשמים, כמו שאמרו במדרש בפרשה זו (להלן שם) בנהג שבעולם אם נוטל אדם אגדה של קנים שמא יכול לשברם בבת אחת, ואלו נוטלן אחת אחת אפלו תינוק משברן. ועל דרך זה הוא גם בתפלות ישראל, שכאשר חבורה מתפללים ביחד, אזי אין המלאכים המקטרגים יכולים לקטרג עליהם, אבל באם היחיד פורש מן הצבור להתפלל, אזי התפלה הזאת היא כקנה אחד שיכול חס ושלום לשבר. אכן הנראה בזה, שבכדי לזכות למעלת הצבור, אין די בזה שנכנס לבית הכנסת שיש בו רבים, אלא מלבד זה צריך גם שתהא נפשו קשורה בנפש חבריו בלב ונפש, עד שעל ידי זה ירגיש מה שחסר לחברו, ובאפן בזה הרי הצבור מאחדים גם בלכם ונפשם, וזהו האחדות הגמור הנצרך לזה.

ואפשר לומר בדרך רמז, שזהו שאמרו בגמרא (סוכה נא, ב) גבי אלכסנדראי של מצרים, ולא היו יושבין מערבין אלא זהבין בפני עצמן וכספים בפני עצמן ונפחין בפני עצמן וכו', וכשעני נכנס שם היה מכיר בעלי אמנותו ונפנה לשם, ומשם פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. וצריך באור הלשון 'ומשם פרנסתו', הלא ודאי לא היו עוסקין בענייני פרנסה במקום מקדש מעט, וודאי נזהרו ביותר בענין קדשת בית הכנסת. אף יש לומר הפונה

בראש השנה יש להתאחד בתפילה עם בני קהילתנו

וְזֶה מוֹרָה לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם וְגו', רִאשִׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְגו', 'הַיּוֹם' רוֹמֵז לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדֹאִיתָא בְּסִפְרִים הַקְדוּשִׁים עַל פִּי הַזֶּהר הַקְדוּשׁ (ח"ג רלא, ב), וְאִז נִצְרָךְ בְּיוֹתֵר כַּח תַּפְלַת הַצָּבוֹר בְּכַדִּי לְהַנְצִל מִכָּל הַמְקַטְרָגִים, וְכֹאמֹר עֶקֶר מַעֲלַת הַצָּבוֹר הוּא כְּשִׁמְתַקְשֵׁר בְּאַמַּת בָּלב וְנִפְשׁ עִם כָּל אֶחָד מֵהַצָּבוֹר, וְהֵינּוּ עִם הַצָּבוֹר שְׁעֵמוֹ יֵשׁ לוֹ שִׁיכוֹת כָּל הַשָּׁנָה, וְלִכֵּן חֲזֹר הַפְּתוּב וּפִרְט 'רִאשִׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְגו', הֵינּוּ שְׁכָל אֶחָד יִתְקַשֵּׁר בְּאַהֲבָה עִם חֶלֶק מִיִּשְׂרָאֵל כָּל חֵד לְפִנּוּם דְּרָגָא דִּילִיָּה, ד'רִאשִׁיכֶם שִׁישׁ לָהֶם שִׁיכוֹת לְכָל הָעָם הֵם צְרִיכִים לְהִתְקַשֵּׁר עִם כָּלָם, וְיֵשׁ מִי שְׁפָחוֹת, כָּל אֶחָד לְפִי מַעֲמָדוֹ צְרִיךְ לְהִתְקַשֵּׁר בָּלב וְנִפְשׁ עִם כָּל הַשִּׁיכִים אֵלָיו, וְעִם בְּנֵי הַחֲבוּרָה שְׁמִתְרוּעֶע עִמָּם כָּל הַשָּׁנָה.

וְזֶה יֵשׁ לְרֹמֵז בְּדִבְרֵי הַמְדָּרֶשׁ, לְפִי שְׁשֻׁמְעוּ 'יִשְׂרָאֵל כּו' הוֹרִיקוּ פְּנִיָּהֶם וְהָיָה מֹשֶׁה מְפִיֶּסֶן 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם', הֵינּוּ שִׁישׁ לָכֶם עֲצָה לְנַצֵּל מִהַקְלָלוֹת, עַל יְדֵי שְׁבִיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה תִּהְיוּ נִצְבִּים בְּאַחֲדוּת וּבְהִתְקַשְׁרוּת בָּלב וְנִפְשׁ כָּל אֶחָד עִם בְּנֵי חֲבוּרָתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה תִּזְכּוּ לִכְח הַצָּבוֹר וְיִתְבַּטְּלוּ מַעֲלִיכֶם כָּל הַמְקַטְרָגִים. וְזֶהוּ שְׁאֹמֵר לָהֶם 'אֵף עַל פִּי שְׁהִיִּסוּרִין הִלְלוּ בְּאֵין עֲלִיכֶם יֵשׁ לָכֶם עֲמִידָה', הֵינּוּ אֵף עַל פִּי שְׁמִתְאַסְפִּים לָהֶם הַמְקַטְרָגִים לְקַטְרֵג עֲלִיכֶם, יֵשׁ לָכֶם עֲצָה

בְּזֶה, שְׁבִאוּ חַז"ל לְלַמְּדֵנוּ בְּאִיזָה אִפֶּן נַחֲשֵׁב הַתַּפְלָה בְּבֵית הַמְדָּרֶשׁ כְּתַפְלָה בְּצָבוֹר, וְהוּא בְּאִפֶּן שְׁכָל אֶחָד יִרְגִּישׁ צְרִכִּי חֲבֵרוֹ, וְלֹא רַק בְּעִנְיָנוּ רוֹחֲנִיּוֹת אֲלֵא אֵף גַּם בְּעִנְיָנוּ גְשָׁמִיּוֹת, שִׁיְהִיָּה יוֹדֵעַ כָּל מָה שְׁמַצֵּר וּמַעֲיֵק עַל לֵב חֲבֵרוֹ. וְזֶהוּ עֶקֶר מַעֲלַת הַתַּפְלָה בְּצָבוֹר, שְׁכָל הַצָּבוֹר מְרַגִּישִׁים וּמִבְקָשִׁים צְרִכִּי כָּל אֶחָד מֵהֶם. וְזֶהוּ שְׁאֹמְרוֹ 'וּמִשֵּׁם פְּרִנְסָתוֹ', הֵינּוּ שְׁנִתְּנוּ עֵינֵם וְלִבָּם לְשָׂאֵל וְלִדְאֵג לְפְרִנְסָתוֹ.

על כל אחד להתקשר ולהתאחד עם בני חבורתו

וְחִדְרָךְ הַנְּכוֹנָה בְּזֶה נִרְמָזָה אֵף הִיא בְּגִמְרָא שָׁם, בְּמָה שְׁאֹמְרוֹ שְׁהִיוּ יוֹשְׁבִים זֶהֱבִים בְּפָנֵי עֲצָמָם וְכִסְפִּים בְּפָנֵי עֲצָמָן, וְהֵינּוּ שְׁעַל יְדֵי שְׁכָל אֶחָד מִתְּחַבֵּר עִם חֲבֵרָיו בְּנֵי חֲבוּרָתוֹ הַקְּשׁוּרִים יוֹתֵר לְנַפְשׁוֹ, אִזִּי עִמָּם יוֹכֵל הוּא לְהִתְקַשֵּׁר בְּאַמַּת בָּלב וְנִפְשׁ, וְלִבּוֹא לְבַחֲנִית תַּפְלָה בְּצָבוֹר כְּדָבְעִי כְּאֹמֹר. וְעַל דֶּרֶךְ שְׁאֹמְרוֹ בְּגִמְרָא שְׁבַת (נד, ב), שִׁישׁ מִי שְׁאֹפֶשֶׁר לוֹ לְמַחֲוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וְיֵשׁ מִי שְׁאֹפֶשֶׁר לוֹ לְמַחֲוֹת בְּאַנְשֵׁי עִירוֹ, וְיֵשׁ מִי שְׁאֹפֶשֶׁר לוֹ לְמַחֲוֹת בְּאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, וְכִפִּי מָה שְׁאֹפֶשֶׁר לוֹ לְמַחֲוֹת כֶּף הוּא נִתְפָּס בְּעוֹנוֹם, עַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא בְּעִנְיָנוּ, כִּי לֹא כָּל אֶחָד יָכוֹל לְהִתְקַשֵּׁר בָּלב וְנִפְשׁ עִם כָּל יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין לוֹ שִׁיכוֹת עִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, אֵף לְהַצָּבוֹר וְהַחֲבוּרָה שְׁעֵמָם יֵשׁ לוֹ שִׁיכוֹת, עִמָּם יֵשׁ לוֹ לְהִתְקַשֵּׁר בָּלב וְנִפְשׁ, וְעַל יְדֵי זֶה יָבוֹא לְמַעֲלַת הַצָּבוֹר הָאֲמִתִּית כְּנֻזְכָּר.

ענין האחדות המרמז בכתוב כאן לגבי ראש השנה.

ובזכות זה שנתפלל ביחד ונרגיש כל אחד צרכי חברו ונתפלל כל אחד בשביל חברו, והרי איתא שהמתפלל בעד חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה (בבא קמא צב, א), יש לנו לקוות שנוזקה לכתב ולחתם לאלתר לחיים טובים לשנה טובה וביאת גואל צדק, אמן:

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקנייכם ושמריכם כל איש ישראל. טפכם נשיכם ונרד אשר בקרב מחנה מחטב עציד עד שאב מימיה (דברים כט, ט-י).

הנה במדרש (דברים רבה ח, א) על פסוק זה פתחו בענין התפלה, בענין אדם מישראל שלא התפלל תפלת השחר או תפלת המנחה יענין שם, וצריך באור היכן נרמז בפסוק זה ענין התפלה. עוד הקשו המפרשים (אלשיך, אור החיים) למה האריך הפסוק ובאר באריכות את כל מיני האישים השונים שיש בישראל, כאמרו 'ראשיכם שבטיכם' וגו', הרי כבר הזכיר בתחלת דבריו 'כלכם' ואם כן הכל בכלל.

בימים הנוראים גם אנשים פשוטים צריכים להתפלל על כבוד שמים

ואפשר לבאר, דהנה נודע שעקר התפלה הוא להתפלל על כבוד שמים ולא

והיא העמידה בצבור, כנזכר לעיל כי אגדה של קנים אי אפשר לשברה, ועל ידי העמידה בצבור באחדות ובהתקשרות זה עם זה תוכלו לנצל מכל אלה ולזכות בדין.

ועל דרך זה יש לפרש מאמר חז"ל (ראש השנה יח, א) בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ופרשו בגמרא הכא תרגמו כבני אמרנא, ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון, אמר רב יהודה אמר שמואל כחילות של בית דוד, וצריך באור מה הצריך רב יהודה להוסיף ולרמז בזה. אף יש לומר דבא להורות הענין הנזכר, שכדרך שהחילות מאגדים כל חיל בפני עצמו, חיל פרשים לעצמו וחיל רגלים לעצמו וכדומה לזה, כן צריך להתאגד ולהתקשר כל חבורה וחבורה לעצמה, שכל אחד יהא הולך ומתאסף עם בני החבורה שלו, ועל ידי זה יהיו מתקשרים זה עם זה בלב ונפש כנזכר, ויבואו למעלת תפלת הצבור האמתית.

ומזה נבין גדל הענין שהצדיקים בכל הדורות הקפידו שבראש השנה וכן בחג השבועות יתקבצו ויתפללו כל בני החבורה יחדיו יותר מבשאר זמנים, והוא מחמת שבמים אלו נצרך ביותר מעלת וכח הרבים, בראש השנה כדי לזכות בדין, ובחג השבועות כדי לזכות לקבלת התורה 'כאיש אחד בלב אחד'. ויש לומר רמז לזה בדברי בעל הטורים, שכתב 'נצבים' כדרך שנאמר בסיני (שמות יט, יז) "ויתיצבו בתחתית ההר", שאף בקבלת התורה מצינו

כונתו רק לפני ה' לכבוד השם, ועקר תפלתו היתה על מלך המשיח [כמו שנאמר שם "אתה תקום תרחם ציון" וגו'].

ועל פי זה מבאר יפה מה שכתב בבעל הטורים, 'אתם נצבים' בדרך שנאמר בסיני (שמות יט, יז) "ויתיצבו בתחתית ההר", בו בלשון אמר כאן 'אתם נצבים', עד כאן דבריו. וצריך באור מה השיכות של קבלת התורה לכאן. אלא אפשר לבאר בדרך רמז, דכמו שבעת שעמדו במתן תורה זכו כל בני ישראל שהראה להם הקדוש ברוך הוא כבוד שכינתו, ואם כן בודאי שעמדו והתייצבו שם רק לכבוד שמים, כן לכל הפחות בתפלת ראש השנה צריך כל אחד להיות בבחינה כזאת של תפלה רק עבור כבוד שמים. שכל ישראל צריכים לקבל על עצמם להתייצב ולעמד לפני ה' בקבלת מלכותו ובקשת גלוי מלכותו יתברך.

והנה אמרו חז"ל מפני מה ראשונים התפללו ונענו, מפני שהתפללו בשם, הינו שהראשונים היו בעלי מדרגות וידעו להתפלל על כבוד שמים ולא על צרכים גשמיים, לכן נתקבלה תפלתם לרצון (עיין אור המאיר ראש השנה, אור לשמים שופטים, ישמח ישראל תצוה) ובראש השנה אפלו יהודי פשוט צריך לכוון לכבוד שמים כנזכר, ועל ידי זה תתקבל תפלתנו לרצון.

יעזר ה', שלכל הפחות בימי הירחמים והרצון נוכל לשפך את תפלתנו

רק על צרכים גשמיים, וזה אף במשך כל השנה, אף בפרט בימים הנוראים שאז אפלו כל יהודי פשוט צריך להיות תפלתו רק על כבוד מלכות שמים. וזהו 'אתם' ראשי תבות תפלה מלפני אלקים, 'היום' איתא בזהר הקדוש (ח"ג רלא, א) שזה ראש השנה, 'לפני השם' הינו שהתפלה צריכה להיות רק על כבוד שמים, למה ששייך ללפני ה', ומבאר הפסוק והולך שדרגא זו לא נאמרה רק לאנשי עליה כמו ראשיכם וזקניכם, אלא אפלו להאנשים הפשוטים כמו נשיכם וחוטב עץ גם הם צריכים לכוון לכבוד שמים. ועל פי זה מבאר יפה למה האריך הכתוב כאן בפרטי המדרגות הפחותות שבאשראל, להראות לנו שביום זה כל ישראל ממש צריכים לבקש רק עבור כבוד שמים, כי זהו עבודת הימים הנוראים אשר אנו ממליכים בהם את הקדוש ברוך הוא למלך, כמו שאומרים 'המלך הקדוש', וכמו שאמרו חז"ל (ראש השנה טז, א) אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, אם כן בודאי שעלינו לבקש שיתגלה כבוד מלכותו עלינו ועל כל העולם כולו, וכל בקשתנו תהיה בעבור גלוי מלכות שמים.

ובענין הנאמר פה 'לפני ה'', מצינו גם בתהלים, שאמר דוד המלך עליו השלום "תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו" (תהלים קב, א), נתפנן לומר בזה, שגם כאשר הוא נמצא בעת צרה וצוקה בבחינת עני, מכל מקום בעת שהוא בא לשפך שיחו להתפלל לפניו יתברך,

לפני אדון הכל עבור כבוד שמים, אמן כן
יהי רצון.

זה כל תשובתו ומעשיו נעשים לשם שמים,
כאהבת בן לאביו שעושה רצון אביו בלי
שום פניות לטובת עצמו כדרך עבודת
העבד לאדונו, אלא רק על מנת לעשות
נחת רוח לאביו.

ומל' ה' אלקיך את לבבך ואת לבב ורעך
לאהבה את ה' אלקיך וגו' (דברים ל, ו).

יש להבין הלשון 'ומל', גם לבאר ענין מה
שהביא בעל הטורים בפסוק להלן
(דברים ל, יב) "מי יעלה לנו השמימה", ראשי
תבות מילה וסופי תבות הוי"ה, יעין שם
בבעל הטורים.

לעשות תשובה ומצוות בלא פניות כמו
מצות מילה

והנה לעיל בפסוק "ושבת עד ה' אלקיך"
(פסוק ב), עסק הפתוב בענין התשובה
מיראה, ועתה בא הכתוב כאן לדבר בענין
תשובה מאהבה, ועל זה אמר 'ומל' ה'
אלקיך את לבבך וגו' לאהבה את ה'
אלקיך, 'ומל' ה' אלקיך' דהינו שסיר
ויפריד מלבם כל הפניות, כעין מצות מילה
שהיא נעשית בלתי לשם ה' לבדו, ואז כל
עבודתו ותשובתו יהיו נעשים רק מחמת
אהבתו לה' יתברך.

ובזה מתבאר מה שראשי תבות מ' יעלה
ל'נו ה'שמימה הוא מילה, דנודע
שעל ידי עשיית המצוות לשמה עולים הם
השמימה לרצון לפני ה', מה שאין כן על
ידי הפניות נמנעים מלעלות. ויש לומר
דהפסוק קאי לעיל על פרשת התשובה,
וכמו שמתחיל הענין (פסוק יא) "כי המצוה
הזאת וגו', ועל זה אומר, שאם תשובתו
ומצותיו הם בבחינת מילה, הינו שהסיר
והפריד כל הפניות להיות כוונתו רק לשם
ה' יתברך, וכאמרו ומל' ה' וגו' כנזכר, על
ידי זה יעלה השמימה, יעלו תורתו
ועבודתו למעלה, וזהו גם הענין שסופי
התבות הם הוי"ה, לרמוז שעולים לרצון
לפני ה'.

דהנה ידוע מספרים הקדושים, שאף כאשר
זוכים לעשות מצוות, מכל מקום
באם עושים אותם מתוך פניות, בזה נמצא
שאינו עובד את הקדוש ברוך הוא אלא את
עצמו, וענין זה הוא מעבודות הקשות
שבמקדש, ולא כל אדם זוכה לעשות
התורה והמצוות כלם לשם ה' יתברך בלי
פניות. אולם מצוה אחת יש אשר בני
ישראל כלם בלי יוצא מן הפלל עושים
אותה בלי שום פניות, והיא מצות מילה,
שהתינוק שבו נעשית המצוה אין לו בה
מחשבות זרות, ונמצא שמצות מילה של
כל אחד ואחד היא אף ורק לשם ה'.

והנה העושה תשובה מאהבה, מגיע
למדרגת אהבה בתשובתו, ועל ידי

הטעם ש'אחר' יצא לתרבות רעה

וְהִנֵּה הַתּוֹסְפוֹת בְּחִגְיָה (טו, א) הִבִּיאוּ מֵהִירוֹשָׁלַיִם גִּבִּי אַחֵר רַבּוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר, שֶׁהֵטַעַם שָׂאֲרַע לוֹ כֵּךְ שִׁיצָא לְתַרְבוֹת רָעָה, מִשּׁוּם שֶׁאַבוּיָה אָבִיו בִּיּוֹם שֶׁבָּא לְמוֹלוֹ קָרָא לְכָל גְּדוּלֵי יְרוּשָׁלַיִם וּבִתּוֹכָם לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּכְשִׁישְׁבוּ הִתְנַאֲמִים וְעִסְקוּ בְּדַבְרֵי תוֹרָה יִרְדֶּה אִשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְהִקִּיפָה אוֹתָן. וְכִשְׂרָאָה אָבִיו כֵּךְ אָמַר הוּאִיל וְכֵךְ כּוֹחָה שֶׁל תּוֹרָה אִם יִתְקַיֵּם הַבֵּן הַזֶּה לְתוֹרָה אֲנִי מִפְּרִישׁוֹ, וּלְפִי שֶׁלֹּא הִיְתָה כְּנֻתּוֹ לְשָׁמַיִם לֹא נִתְקַיְמָה בּוֹ. וּמֵאֵד קֶשֶׁה מִהֵבִין זֹאת, אִיךְ עַל עֲבָרָה קְלָה כְּזֹאת שֶׁנָּתַן בְּנוֹ לְתוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, מִזֶּה נִגְרַם לְאַחֵר שִׁיכְפֹּר בְּעֶקֶר. אֲךָ יֵשׁ לְבָאֵר זֹאת עַל פִּי הַנִּזְכָּר, כִּי כְּאֵמֹר מִצְוֹת מִלֵּלָה הִיא מִצְוָה רִאשׁוֹנָה שְׁעוֹשִׂים, וְהִיא נַעֲשִׂית לְעוֹלָם בְּלִי שׁוּם פְּנִיּוֹת וְחִשְׁבוֹנוֹת, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה יִסּוֹד לְהִתְיַנּוֹק לְכָל יָמֵי חַיָּיו שִׁיוּכַל לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת בְּלִי פְּנִיּוֹת, וְכֵאֵן שֶׁקִּלְקַל אָבִיו לְהַכְנִיס מִיד בִּיּוֹם מִלְּתוֹ רוּחַ אַחֲרֵת שֶׁל פְּנִיּוֹת, עַל יְדֵי כֵן נַעֲשֶׂה יִסּוֹדוֹ שֶׁלֹּא בִקְדֻשָּׁה, וְזֶה נִמְשָׁךְ וְהִשְׁפִּיעַ לְאַרְךָ יָמֵי חַיָּיו עַד שִׁיצָא מֵה שִׁיצָא.

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲזָרֵנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲבֹד אֶת ה' בְּתַמִּימוֹת בְּלִי פְּנִיּוֹת, וּבְזֶה נִקְרַב אֶת בִּיאַת גּוֹאֲלֵנוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׁמִימָה (ל, יב).

בְּבַעַל הַטּוֹרִים הִבִּיא, דִּהוּא רִאשֵׁי תַבּוֹת מִלֵּלָה, וְכֵן כָּתְבוּ בְּדַעַת זְקֻנִּים

מִבְּעָלֵי הַתּוֹסְפוֹת, וּבִבְאֵרוֹ שֶׁהוּא רִמָּז שְׁבֻכּוֹת מִלֵּלָה עָלָה מִשֶּׁה לְקַבֵּל הַתּוֹרָה. וַיֵּשׁ לְהֵבִין, דָּאֲף דְּמַעֲלַת הַמִּלָּה גְּדוּלָּה מֵאֵד שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת (נְדָרִים לא, ב), אֲךָ מֵה הַשִּׁיכּוֹת שֶׁל מִלֵּלָה דִּיקָא לְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה.

בזכות מצות מילה זכו לתורה

וְאַפְּשָׁר לְפָרֵשׁ, דִּהֵנָּה אֵיתָא בְּחַז"ל (שיר השירים רבה א, כג) שֶׁבְּזִמְנָן שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִי עָרַב שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל קִיְמוּ אֶת הַתּוֹרָה. וַיֵּשׁ לוֹמַר, דִּהַמִּצְוֹת שֶׁהֵם בְּבַחֲיִנַת חֶק הֵם הָעֲרֻכּוֹת לְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה, כִּי בְּאֵם הָאָדָם מְקִיִּם מִצְוֹת חֻקִּיּוֹת מִבְּלִי לְחַקֵּר אַחֲרֵי טַעְמֵי הַמִּצְוֹת בְּעַת קִיּוֹם הַמִּצְוֹת, מִמִּילָא זֹכָה לְקַיֵּם גַּם אֶת שְׂאָר הַמִּצְוֹת. וְהֵנָּה מִצְוֹת מִלֵּלָה כְּכָר קִיְמוּ יִשְׂרָאֵל עוֹד לְפָנֵי קַבֵּלַת הַתּוֹרָה מִזְמַן אַבְרָהָם אָבִינוּ, וַיְדוּעַ (מְנוּסַח בִּרְכַּת הַמִּלָּה וְחַק בְּשִׂאָרוֹ שֵׁם) שֶׁמִּילָה הִיא מִצְוָה בְּבַחֲיִנַת חֶק, וְזֶה כְּנֻתּוֹ בְּעָלֵי הַתּוֹסְפוֹת, שְׁבֻכּוֹת שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְרוּ תָמִיד עַל מִצְוֹת הַמִּלָּה, בְּזֻכָּת זֶה זָכָה מִשֶּׁה לְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה, כִּי מִצְוָה הַזֹּאת הִיא הָעֲרֻכָּה לְקַבֵּלַת וּלְקִיּוֹם הַתּוֹרָה, וּבְזֻכָּתָהּ נָתַן לָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה.

כפרת יום הכיפורים - בזכות מצות מילה

וּבְעֵינֵינוּ זֶה מְצִינוּ גַם בְּדַבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה כא, ו) עַל הַפָּסוּק (ויקרא טז, ג) "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ", בְּזֻכָּת מִלֵּלָה

בא יום הדין יש על בני ישראל למעלה מסטינים המקטרגים ואומרים שאין טעם לזכות את ישראל בדין מפני שהם חייבים במעשיהם הרבה, ואז כביכול טוען הקדוש ברוך הוא עבור ישראל ואומר, כשם שאני צויתי עליהם לקיים חקים בלי טעם, והם מקיימים במסירות נפש את החקים בלא לחקר הטעם, מדה כנגד מדה כן אף המלך המשפט יכול לשפט אותם לזכות בלי טעם. וזהו 'תקעו בחדש שופר וגו' כי חק לישראל הוא, הינו שתקיעת שופר היא בחינת חק, ועל ידי זה 'משפט לאלקי יעקב', על ידי זה דיקא אני שופט את ישראל ומזכה אותם בדין, ע"כ תרף דבריו.

הקדוש ברוך הוא יעזר לנו לעבד אותו מתוך תמימות הלב, ונזכה לקיים את התורה מתוך אהבה וכל טוב סלה, אמן.

שנאמר בה (ישעיה נט, כא) "זאת בריתי", זכה הכהן הגדול לפנס לפני ולפנים. וגם כאן צריך באור, מה ענין ברית מילה ליום הכפורים. אלא יש לבאר, דבזכות זה שמקיימים ישראל מצות הברית שהיא חק לישראל, בזכות זה יכול הכהן גדול להפנס אל הקדש פנימה לכפר בעדנו ולהוציא לאור דיננו, כי בעת שמקיימים ישראל המצות מתוך חק נסתמים פיות המשטינים. כמו שמצינו כיוצא בזה לענין מצות תקיעת שופר, דאיתא בבבלי יששכר (תשרי מאמר ג דרוש ב, וכסלו מאמר ד אות סא, בשם הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע) על הכתוב (תהלים פא, ד-ה) "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", והקשה דאם הוא חק אינו משפט. ותירץ דמצות שופר היא מצוה של חק בלי טעם, ובני ישראל מקיימים מצוה זו ביראה אף שאין יודעים טעם מצות שופר, והנה כאשר

שבת סליחות

הלך משה, ובתרגום יונתן בן עזיאל איתא 'ואזל משה למשכן בית אלפנא', ולדבריו יש לדקדק מדוע כתבה כן התורה דוקא כאן, והלא בכל התורה כשדבר משה לבני ישראל היה אפשר לומר כן. גם יש לדקדק

וילך משה וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל. ויאמר אליהם וגו' (דברים ל, א - ב).

הנה בזהר הקדוש (ח"ג רפג, ב) ובמפרשים (עיין כלי יקר, אור החיים) הקשו להיכן

כָּפַל וַיְתוֹר הַלְשׁוֹן וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם.

וַיִּתְבָּאֵר עַל פִּי אִמְרֵי קֹדֶשׁ ב"ק אאמו"ר
וַיִּצְלַח"ה, 'וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה', דְּהֵנָּה
כְּאֶשֶׁר הִצְדִּיק מְעוֹרָר וּמְדַבֵּר דְּבָרֵי מוֹסֵר,
אֲזִי בְּזִמָּן שְׁשׁוּמָעִים דְּבָרָיו מִתְעוֹרְרִים
הַשׁוּמָעִים בְּיוֹתֵר וְעוֹשִׁים דְּבָרָיו רֶשֶׁם גְּדוֹל
בְּלָבָם, אֲבָל הִרְבֵּה פְעָמִים לְאַחַר זְמַן הוֹלֵךְ
לֹא הִרְשֵׁם. אֲךָ יֵשׁ צָדִיק שְׂאָף לְאַחַר זְמַן
עֲדִין מְשִׁפִּיעִים דְּבָרָיו הַקְדוּשִׁים בְּלָב
שׁוּמָעִיהֶם, וְזֶה הִיָּה הַכַּחַשׁ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוּ
עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שְׂאָף עַל פִּי שְׁוִיילָךְ מֹשֶׁה
שֶׁהָלַךְ וְנִסְתַּלַּק, שֶׁהָרִי הָיָה זֶה סִמּוּךְ
לְהִסְתַּלְקוֹתוֹ, מְכַל מְקוֹם נִשְׁאָר עֲדִין הַכַּחַשׁ
אֲשֶׁר 'וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים', שֶׁדְּבוּרָיו
הַמְּשִׁיכוֹ וְהַשְּׁפִיעוֹ בְּלָב יִשְׂרָאֵל עַד כָּאֵן
דְּבָרֵי קֹדֶשׁ.

הצדיק בכוחו להמשיך ישועה גם על ידי
לימוד התורה

וּלְבָאֵר הָעֲנִיָּן עוֹד, וְלִישֵׁב שְׂאֵר הַדְּקִדּוּקִים
הַנּוֹצְרִים לְעֵיל יֵשׁ לוֹמַר, דְּהֵנָּה יֵשׁ
שְׁתֵּי דְרָכִים לְהַשְׁפַּעַת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים,
הַדֶּרֶךְ הַפְּשׁוּטָה הִיא עַל יְדֵי תַּפְלָה, אֲשֶׁר
דֶּרֶךְ זֶה שֵׁיכָת לְכָל אֶחָד, כְּאֶשֶׁר תִּקְנוּ לָנוּ
חַז"ל לְהַתְּפַלֵּל שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם. אֲךָ
הִצְדִּיק הוּא בְּמִדְרַגָּה גְּדוֹלָה כְּזוֹ, אֲשֶׁר גַּם
עַל יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה וְכָל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים
שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים כְּמוֹ עַל
יְדֵי תַּפְלָה, וְכִדְאִיתָא בְּנֵעָם אֱלִימֶלֶךְ (וַיֵּצֵא ד"ה
וַיַּעֲקֹב וּבכ"מ) שֶׁהִקְשָׁה הָאִיף יִתְכַּן שֶׁהִקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר וְצָדִיק מְבַטֵּל (מוֹעֵד קַטָּן טז,

ב) אַחֵר שֶׁכָּבַר נִגְזַר הַדִּין חֵס וְשְׁלוֹם. וּבָאֵר,
דְּכֶאֱשֶׁר הִצְדִּיק מְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה בּוֹרָא
עַל יְדֵי זֶה עוֹלָם חָדָשׁ לְמַעְלָה, וּמִי שֶׁמְקַשֵּׁר
לְהִצְדִּיק, יֵשׁ לוֹ לְהִצְדִּיק הַכַּחַשׁ לְהַכְנִיסוֹ
וּלְקַשְּׁרוֹ לְעוֹלָם הַחֲדָשׁ הַהוּא אֲשֶׁר שֵׁם לֹא
חָלִים הַדִּינִים, וּמִמִּילָא אֵין זֶה חֵס וְשְׁלוֹם
שְׁנוֹי רְצוֹן, כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר הַגְּזֵרָה
בְּמִקּוֹם אַחֵר, אֲבָל בְּאוֹתוֹ עוֹלָם הַחֲדָשׁ אֵין
עָלָיו שׁוּם דִּינִים, וְלָכֵן נִמְצָא שֶׁהִצְדִּיק
בְּתוֹרָתוֹ וּבְכָל מַעֲשֵׂה שְׁעוֹשָׂה בְּעִבּוּדָתוֹ
הַקְדוּשָׁה, הוּא מְבַטֵּל דִּינִים מֵעַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ עַל יְדֵי תַּפְלָה.

וְזֶהוּ דְאִיתָא בְּתַפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה (ע"ה), קוֹדֵם
סְלִיחוֹת) עַל מֵאֲמַר הַגְּמָרָא (בְּרֻכּוֹת ח, א)
רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי אֲסִי אָף עַל גַּב דְּהוּוּ לְהוּ
תְּלִיסַר בֵּי כְּנִישְׁתָּא בְּטַבְרִיא, לֹא מִצְלוּ אֱלֹא
בִּינֵי עַמּוּדֵי הֵיכָא דְּהוּוּ גְרָסִי. דְּהַכּוֹנֵנָה,
שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁלְּמִדּוֹ הִיא גּוֹפָא הֵיָּתֵה בְּבַחֲיִנַת
תַּפְלָה לְהַמְשִׁיךְ יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל.
וְזֶהוּ גַם בְּחִינַת מַה דְאִיתָא שֵׁישׁ לְעַמּוּד
בְּתַפְלָה מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תּוֹרָה (ירושלמי בְּרֻכּוֹת א,
א), הֵינּוּ שֶׁמִּתּוֹךְ דְּבָרֵי תּוֹרָה גַּם כֵּן יִהְיֶה
בְּחִינַת תַּפְלָה וְהַמְשָׁכַת הַשְּׁפָעוֹת טוֹבוֹת
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ כְּנֶנֶת מֵאֲמַר חַז"ל (בְּרֻכּוֹת
ו, א) "לְשִׁמְעַ אֶל הַרְנָה וְאֶל הַתַּפְלָה" (מַלְכִּים
א ח, כח), בְּמִקּוֹם רְנָה שֵׁם תְּהֵא תַּפְלָה, שְׁגַם
לְמוּד הַתּוֹרָה יִהְיֶה בְּבַחֲיִנַת תַּפְלָה.

וּבְזֶה יִתְפָּרֵשׁ הָעֲנִיָּן כָּאֵן, 'וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה' וַאֲזַל
לְמִשְׁכַּן בֵּית אֶלְפִּנָּא, שֶׁמֹּשֶׁה רַבְּנוּ
עָלָיו הַשְּׁלוֹם רָצָה לְבַטֵּל הַדִּינִים מֵעַל
יִשְׂרָאֵל קֹדֶם הַסְתַּלְקוֹתוֹ, וְזֶהוּ הַמְרָמִז

קדשת הזמן נזכה בימים הללו למדרגה זאת שגם על ידי תורה נעורר רחמים למעלה, ועל ידי זה נזכה לקבל השנה החדשה בשפע ברכה וכל טוב, אמן כן יהי רצון:

(*) [וזהו שפסליחות מתחילים (דניאל ט, ז) 'לך ה' הצדקה', כי מי יכול לבוא להצדיק עצמו לפניו, אלא כל מה שאנו מבקשים זה רק בבחינת מתנת חנם בבחינת צדקה, כי אנו עוד לא זכינו להפך מדת הדין לרחמים, ולכן מבקשים צדקה מה' שיחונן אותנו לתן לנו שנה טובה ומתוקה. ובזה יתבאר גם הרמז שנתנו הקדמונים (רוקח אסתר ט, כב. א"ר סימן תקפא בשם ספר אמרכל) אשר אלו"ל הוא ראשי תבות איש לרעהו ו'מתנות ל'אביונים, וכן איתא מהאריז"ל שכוונת החדש הוא בצרוף שם הוי"ה היוצא מסופי תבות הפסוק "וצדקה תהיה לנו כי", (לעיל ו, כה).

והוא כמו שאמרנו שכל התפלות של ימי ה'רחמים הם רק בבחינת בקשת צדקה, בבחינת מתנות לאביונים שאין לנו כלום רק מחסדו של מקום, וזהו 'וצדקה תהיה לנו', כי רק בבחינת צדקה אנו מתפללים. יתן ה' שנזכה לשנה טובה ולגאולה שלמה, אמן כן יהי רצון].

באמרו 'וידבר את הדברים', דבור הוא לשון קשה המורה על הדינים שעמדו אז על ישראל, ועל ידי התורה בטל הדינים, וזהו שממשיך הכתוב 'ויאמר אליהם' לשון אמירה רכה, שמורה על כך שהמשיך רחמים וחסדים על ישראל. ועל פי דברי כ"ק אאמו"ר זצללה"ה על 'וילך משה', שאף על פי שנסתלק עדין נשאר בחינת 'וידבר את הדברים', שרצה קדם הסתלקותו להמשיך על עדת מרעיתו רחמים וחסדים לכל הימים ולבטל הדינים מעליהם, וזאת פעל על ידי התורה. וזהו שהדגש כאן 'וילך לבית אלפנא' שהלך ללמד תורה, ועל ידי זה אף על פי ש'וילך משה' המשיכו דברי תורתו לפעל ולהשפיע ישועה ורחמים על ישראל.

'לשמוע אל הרנה' - לימוד התורה

ובזה יתפרש מה שאנו אומרים בסליחות 'הט אָנְךָ מִמְרוֹם וְכוּ' לשמע אל הרנה ואל התפלה, שלכאורה הרי רנה נכלל בתפלה ומהו 'לשמע אל הרנה ואל התפלה'. אף בהיות אשר הימים הללו שלפני ראש השנה הם ימי בקשת רחמים, על כן אנו מבקשים שגם הרנה דהינו התורה תהיה בבחינת תפלה, ותעורר רחמים ורצון עלינו מלמעלה, שמכח